

Гаращук О. В.

*доктор економічних наук, професор,
начальник відділу комунікацій та міжнародного співробітництва
Державної служби якості освіти України*

Куценко В. І.

*доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
головний науковий співробітник
відділу природно-техногенної та екологічної безпеки
Державної установи «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку Національної академії наук України»*

Garashchuk Olena

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Department head of Communications and International Cooperation
State Service of Education Quality of Ukraine*

Kutsenko Vira

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Honored Scientist of Ukraine
Chief Researcher of Department
of Natural-Technogenic and Environmental Safety
Public Institution "Institute of Environmental Economics and Sustainable
Development of the National Academy of Sciences of Ukraine"*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. У статті досліджено проблеми розвитку освіти в умовах демографічної кризи, інтенсифікації процесів євроінтеграції та глобалізації. Розкрито роль освітньої сфери у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку. Узагальнено наукові підходи до трактування якості освіти, окреслено перелік її складових частин. На основі проведеного аналізу зроблено висновки про необхідність активізації інноваційних технологій у навчальній діяльності задля досягнення високої якості освіти та підготовки конкурентоспроможних фахівців. Визначено загрози деформації у забезпеченні сталого соціально-економічного та освітнього розвитку. Визначено вплив негативних факторів на цей процес. Запропоновано заходи подолання негативного впливу останніх. Обґрунтовано важливість та необхідність посилення ролі трансформованої освіти у забезпеченні сталого розвитку та євроінтеграції, а також дотримання принципів безперервності, субсидіарності, готовності, взаємодії, комунікації, інтеграції, спрямованості та передбачуваності.

Ключові слова: трансформація, освіта, сталий розвиток, євроінтеграція, фінансове забезпечення.

*«Мало мати добрий розум,
головне – добре його застосовувати»
Рене Декарт*

Вступ та постановка проблеми. Світова практика свідчить про те, що в умовах глобалізації, євроінтеграції та демографічної кризи освіту слід розглядати як важливий чинник мінімізації негативних наслідків соціально-економічного розвитку. Водночас розбудова національної економіки висуває нові вимоги до системи освіти, зокрема до її якості, адже перехід до соціально орієнтованої економіки, що базується на новітніх технологіях та інформатизації, потребує розвитку трудової активності працівника. Високий професіоналізм, ефективність сприйняття новацій, відповідальність за результати своєї діяльності, можливість самовдосконалення є вимогами, які висуває розвиток науково-технічного прогресу, що потребує розвитку людини. Останнього вимагає збільшення частки сукупного працівника в національному доході країни.

Нині якісні параметри української системи освіти не дають змогу належним чином здійснювати покладені на неї функції, зокрема сприяти забезпеченню сталого розвитку. При цьому, на жаль, спостерігається тенденція зни-

ження якості освіти. Якщо, скажімо, у 2010 р. Україна за цим показником посідала серед 148 країн світу 56 місце, то у 2011 р. – 62, у 2012 р. – 70, у 2014 р. – 79. До речі, питанням якості освіти велика увага приділяється практично в усіх країнах Європейського Союзу, де вже з початку 80-х рр. минулого століття запроваджена система управління освітою, орієнтована на ефективність галузі [1; 2; 3].

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. зазначено, що для нового якісного прориву в освіті необхідно вдосконалити нормативно-правове забезпечення; розробити стандарти, зорієнтовані на трансформацію галузі, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників відповідно до вимог інноваційного розвитку освіти, реалізацію сучасних технологій [4].

Україна проголосила курс на інноваційний розвиток, спрямований на:

- зростання економіки;
- створення відповідної динаміки взаємного доповнення між великими й малими підприємствами;

– формування оптимального балансу ресурсів у такий спосіб, зоби вони відповідали структурі інноваційної моделі розвитку та структурі потреб основних груп споживачів тощо.

Все це потребує креативних фахівців, здатних поєднувати знання та інноваційність як сучасні складові частини нового вектору розвитку економіки й суспільства, а також розробляти продуктивні та технологічні нововведення, створювати й продукувати якісно нові форми в будь-якому вигляді, успішно поєднуючи інноваційні ідеї, сучасні технології та культуру, адже, як стверджує багато фахівців, креативність персоналу є одним із чинників примноження інтелектуального капіталу країни [5; 6; 7].

Це особливо важливо нині, зоби забезпечити прискорення соціально-економічного розвитку, адже сьогодні валовий внутрішній продукт в Україні не досяг і 70% рівня 1990 р. Отже, не дивно, що за життєвим рівнем наша країна посідає одне з останніх місць не лише в Європі, але й на теренах пострадянських країн. У таких умовах і науковці, і практики шукають шляхи виходу з цієї ситуації. Серед останніх важливу роль відіграє освіта, покликана підготувати особистість як носія креативного потенціалу до життя у глобальному вимірі, а це потребує трансформації всього освітнього процесу, метою якого є:

- посилення соціальної спрямованості функціонування державних і суспільних інститутів у відповідній сфері;
- перетворення останніх на ефективне знаряддя вирішення політичних, економічних прав і соціальних гарантій усім громадянам України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На необхідність такого підходу вказує у своїх дослідженнях багато науковців, серед яких варто назвати Г. Беккера, О. Борисенка, Г. Вільсона, Г. Гретлера, Дж.С. Мілля, Т. Шульца, К. Грищенко, С. Бойка, О. Василюк, М. Євтуха, В. Євтушевського, Г. Єрохіна, О. Кириленко, Н. Левчук, О. Навроцького, В. Тропініної, С. Черепанової, В. Яблонського.

Метою статті є дослідження й обґрунтування необхідності трансформацій в освітній сфері, які забезпечать освіти умови для сприяння сталому соціально-економіч-

ному розвитку країни, прискорення процесу інтеграції України в єдиний освітній європейський простір.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умови глобалізації та євроінтеграції, що відбуваються у світі, потребують:

- адаптації населення до нових умов життєдіяльності;
- якісно нової робочої сили, що володіє високими параметрами фізичного, психічного та соціального здоров'я, а також освітньо-фахового рівня.

Трансформація освіти України тісно пов'язана з її інтеграцією в європейський освітній простір, який сприяє розширенню можливостей випускників навчальних закладів, зростанню мобільності громадян на європейському ринку праці. В цьому контексті в нашій країні відбувається вжиття багатьох заходів, зокрема, щодо досягнення європейських стандартів якості освіти із застосуванням порівняльних критеріїв, механізмів і методів їх оцінювання відповідно до вимог ENQA, створення умов для мобільності студентів, викладачів, дослідників вищої школи [8].

Завданням освіти є перш за все задоволення потреб суспільства у висококваліфікованих кадрах, індивідуума – в оновленні та вдосконаленні професійних знань, самореалізації та самовдосконаленні. Вирішенню цих завдань сприяє перш за все якісна освіта.

У Всесвітній декларації з вищої освіти, яка була ухвалена на Міжнародній конференції у 1998 р., якість освіти визначена як багатовимірне поняття, що охоплює різні аспекти діяльності навчальних закладів, зокрема навчальні та академічні програми, навчальні й дослідницькі ресурси, досить широке коло факторів, які впливають на формування зазначеної категорії (рис. 1). Загалом якість – це динамічний процес, спрямований на досягнення цілковитої відповідності визначеним стандартам.

Досягненню високої якості у сфері освіти приділяється багато уваги останнім часом в Україні. В цьому контексті заслуговує на увагу створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Основним завданням його діяльності є реалізація державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти. Національне агентство:

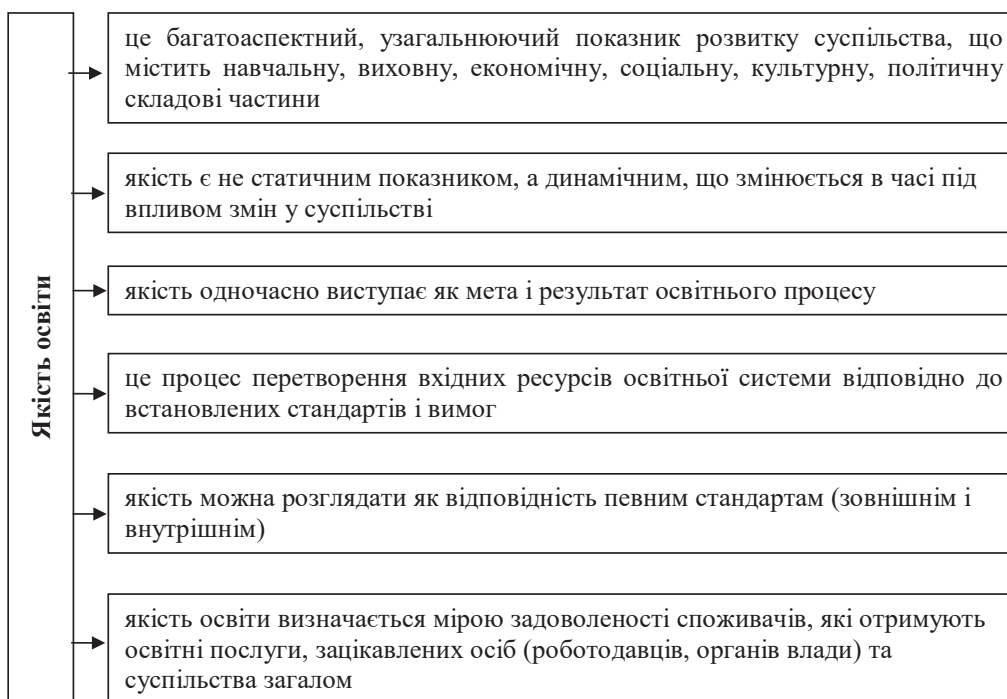

Рис. 1. Основні складові частини якості освіти

- формує вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти;
 - розробляє положення про акредитацію освітніх програм і подає його на затвердження Міністерству освіти і науки України;
 - аналізує якість освітньої діяльності вищих навчальних закладів;
 - здійснює ліцензійну експертизу, готує експертний висновок щодо можливості видачі ліцензій на проведення освітньої діяльності;
 - погоджує стандарти освітньої діяльності та стандарти вищої освіти за кожною спеціальністю, розроблені Міністерством освіти і науки України;
 - формує єдину базу даних, запроваджених вищими навчальними закладами спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти на кожному рівні вищої освіти;
 - проводить акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка фахівців з вищою освітою;
 - акредитує незалежні установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти;
 - бере активну участь у формуванні показників державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою та рівнем вищої освіти й спеціальностями у порядку, встановленому законом [9].
- Досягнення високої якості освіти потребує забезпечення цього показника в усіх складових частинах освітнього процесу, зокрема навчального процесу, таких як:
- якість маркетингу освітнього закладу, що дасть змогу підвищити рівень обізнаності організації (навчального закладу) щодо споживачів, їх потреб, а також конкурентів за допомогою сучасних маркетингових підходів та інструментів;
 - якість педагогічних і науково-педагогічних кадрів (як світовий, так і вітчизняний досвід засвідчує, що високий професіоналізм та компетентність професорсько-викладацького складу є головними передумовами якісних результатів освітнього процесу);
 - якість навчальних програм (чим більше навчальні програми будуть адаптовані до конкретної освітньої потреби, індивідуалізовані, тим краще будуть результати навчального процесу);
 - якість навчально-методичного забезпечення, що відіграє важливу роль під час організації навчального процесу;
 - якість менеджменту (від кваліфікації та професіоналізму керівних кадрів залежить стан управління навчальним процесом, усіма його складовими частинами (прогнозування, планування, організація, мотивація, контроль));
 - якість корпоративної культури, відсутність якої може нівелювати всі зусилля учасників освітнього процесу;
 - якість учнів, студентів, слухачів, адже освітній процес є двостороннім (відсутність необхідної підготовки у слухачів, готовності до навчання, саморозвитку знижує якість навчального процесу);
 - якість матеріально-технічного забезпечення (комфортні умови навчання, наявність комп'ютерних і мультимедійних засобів дають змогу застосовувати новітні технології навчальної діяльності, підвищувати ефективність навчального процесу);
 - якість трансферу знань, використання дистанційних технологій навчання, що сприяє підвищенню якості знань;
 - якість соціального капіталу, що є основною передумовою формування мережевого партнерства, підвищення якості та ефективності навчання [10; 11];
 - якість вхідної інформації, вчасного доведення її до учасників освітнього процесу.

Останнє особливо відчутно виявляється в умовах формування суспільства знань, коли конкурентні переваги різних країн все більше визначаються не стільки багатством природних ресурсів, скільки технічними інноваціями, застосуванням знань, вмільм використанням новітньої інформації.

До речі, на цьому загострюється увага також у Проекті Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 р., в якій передбачено необхідність:

- створення інформаційного суспільства на базі інформаційно-комунікаційних технологій;
- стимулювання використання результатів наукових досліджень і розробок для інноваційного розвитку економіки;
- розвитку інтелектуального потенціалу нації шляхом забезпечення конкурентоспроможності освіти, модернізації культурної політики та сприяння соціальній і громадській активності людини.

Інноваційні технології за умови їх ефективного використання в навчальному процесі сприяють формуванню й накопичуванню індивідуальних здібностей, які лежать в основі продуктивної праці; підвищенню якості робочої сили та розвитку інтелектуального потенціалу нації. Іншими словами, освіта відіграє вирішальну роль у формуванні довгострокового економічного зростання, розвитку людського капіталу, створенні передумов для активізації інноваційної діяльності.

Світова практика свідчить про те, що фундаментальна наука й прикладні дослідження слугують потужним джерелом інновацій, сприяють формуванню нових наукоємних технологій. Концепція знаннєвої економіки сфокусувала увагу на тому, що фундаментальна наука, прикладні дослідження та розробки є потужними джерелами інновацій, які сприяють формуванню новітніх наукоємних та інформаційно-технологічних секторів національної економіки, посилюючи конкурентоспроможність останньої.

Державні інвестиції в людський капітал трансформуються в позитивні зовнішні екстерналії для суспільства, підвищення рівня доходів відповідних груп населення. Особливо відчутно це проявляється в умовах формування суспільства знань. Інноваційність – це втілення знань, що генеруються на базі інформації, а також використання їх для забезпечення інноваційного розвитку освітньої сфери. Водночас інноваційність сприяє результативній діяльності освітньої сфери, конкурентоспроможності випускників навчальних закладів. Посилення інноваційної активності, формування інтелектуального потенціалу суспільства для реалізації поставлених у цьому напрямі завдань стають передумовами інтенсифікації інформаційного потоку, що сприяє підвищенню ролі інформаційного забезпечення. Водночас, як показали результати наших досліджень, рівень інноваційної активності в освітній сфері України нині є недостатнім. Він не відповідає тенденціям інноваційного процесу в освітній сфері країн Західної Європи, тому вкрай важливим є вирішення цієї проблеми. Одним зі шляхів прискорення впровадження інноваційної моделі розвитку освітньої сфери є всебічний розвиток людського капіталу шляхом:

- сприяння забезпеченню зростання реальних доходів населення, зокрема за рахунок підвищення оплати праці;
- стимулювання впровадження індивідуальних інвестицій у людський капітал;
- активізації розвитку інтеграції наявних фінансових ресурсів у процесі утворення корпоративних структур;
- прискорення впровадження нових технологій, активізації інноваційних процесів задля розроблення та впровадження в усіх ланках освітньої діяльності;
- підвищення конкурентного статусу освітніх суб'єктів тощо [12].

Світова практика свідчить про те, що прискоренню інноваційної діяльності в освітній сфері сприяє дотримання таких правил поведінки:

- ефективне керівництво, яке забезпечує єдність команди фахівців;
- заохочення персоналу до більш ефективного впровадження інновацій;
- системно-процесний підхід, що дає змогу більш ефективно управляти інноваціями як процесом, забезпечувати ефективну систему управління (всі процеси є взаємозалежними, тобто впливають один на одного);
- вдосконалення та самоорганізація, що перебувають у постійному русі, змінюються, трансформуються, набувають різних форм;
- обґрунтованість у прийнятті рішень, адже ефективне рішення ґрунтується на аналізі інформації, оброблення якої має бути побудовано за принципом доступності та наочності;
- адекватність та коректність у стосунках із зовнішнім світом тощо.

Реалізація вищезазначених правил сприятиме прискоренню інноваційного розвитку в освітній сфері, дасть можливість галузі піднятися у рейтингу конкурентоспроможності, а також дасть змогу подолати бар'єри на шляху інтеграції відповідної української галузі в європейський освітній простір. Перехід освітньої галузі на інноваційний шлях розвитку потребує комплексного розвитку всіх її ланок, доведення суб'єктів господарювання до конкурентоспроможного рівня. До речі, у високорозвинених країнах світу, де понад 70% у структурі валового внутрішнього продукту складають послуги, підвищується роль освіти, зокрема, в досягненні сталого розвитку [13]. Щоправда, для забезпечення останнього необхідно створювати умови, підвищувати частку наукоємних виробництв у загальному обсязі послуг, які є суттєвими факторами досягнення сталого соціально-економічного розвитку, зростання добробуту населення.

Таким чином, розвиток освіти є стимулюючим чинником прискорення прогресу та зростання продуктивності праці, успішного вирішення соціальних проблем. Освітня діяльність безпосередньо пов'язана з інноваційно-інформаційною сферою. Водночас слід нагадати про те, що на ринку освітніх послуг виграє той, хто сприяє формуванню освітньо-наукового сегменту соціальної сфери шляхом:

- розширення асортименту послуг та диверсифікації організацій, які їх надають;
- активного розвитку маркетингових заходів;
- оптимізації мережі закладів освіти;
- вдосконалення системи основних функцій не лише освітнього, але й фінансового менеджменту, основними функціями якого є:
- участі в розробленні бізнес-планів навчальних закладів;

- забезпечення виконання закладами освіти фінансових договорів;

- здійснення оперативної фінансової роботи, пов'язаної з фінансуванням діяльності кожного освітнього закладу;
- аналізу та оцінювання фінансового потенціалу як галузі загалом, так і конкретного навчального закладу зокрема за таким алгоритмом:

- 1) визначення системи показників;
- 2) виявлення чинників, які впливають на його стан і розвиток;

- 3) оцінювання взаємозв'язків економічного, педагогічного та фінансового потенціалів;

- забезпечення повноти та своєчасності платежів як до бюджетних так і до позабюджетних цінкових фондів;

- контролю за платоспроможністю навчальних закладів, виконанням фінансових планів тощо (табл. 1).

Як видно з даних табл. 1, зниження видатків зведеного бюджету характерне для вищої та професійно-педагогічної освіти, що негативно позначилося на підготовці робочої сили, тобто основи розвитку економіки та забезпечення соціально-економічної сталості загалом.

Зрозуміло, що фінансовий стан освітньої сфери залежить від реальної ситуації в економіці. Нині у розвинених країнах світу на фінансування початкової та середньої освіти виділяється до 30% приросту ВВП, а на вищу освіту – 8–15% [15; 16; 17]. В Україні цей показник значно менше. Якщо, наприклад, видатки на освіту у Данії становлять 8,8% ВВП, у США – 8%, у Бельгії – 8,3%, у Швеції – 7,7%, то в нашій країні – 8–10% від оптимального. При цьому в Україні понад 95% видатків здійснюються за рахунок ресурсів зведеного бюджету держави. До речі, бюджетне фінансування української освіти впродовж багатьох років залишається недостатнім, зокрема, відповідно до критеріїв соціальної безпеки. Воно не відповідає також критерію вітчизняної Методики оцінки рівня економічної безпеки.

Недостатнє фінансове забезпечення освітньої сфери формує незадовільну структуру витрат, необхідних для надання освітніх послуг. Так, 80% загального обсягу коштів – це кошти, що виділяються на оплату праці та соціальне страхування. Менше 20% спрямовуються на зміцнення матеріально-технічної та навчальної бази, що негативно позначається на якості знань, які отримують школярі, студенти, слухачі тощо.

Отже, не дивно, що останнім часом усе активніше поширюється практика перекидання проблем матеріального забезпечення навчальних закладів на батьків – основних спонсорів освітньої діяльності. В цих умовах важливим є втручання держави щодо:

- забезпечення кореляції між рівнем освіти й отриманим доходом;
- перерозподілу фінансових ресурсів між державою й батьками зі зміщенням частки освітніх витрат у бік батьків;

Таблиця 1

Динаміка видатків зведеного бюджету на освіту, % до загальних видатків

Рік	На освіту, всього	На дошкільну освіту	На загальну середню освіту	На професійно-технічну освіту	На вищу освіту
2000	14,7	1,6	5,3	0,9	4,7
2005	18,1	2,0	7,4	1,1	5,7
2010	21,1	2,7	8,7	1,4	6,6
2015	16,8	2,7	7,3	0,9	4,6
2016	15,5	2,4	6,8	0,7	4,2
2017	16,8	2,7	8,0	0,8	3,7
2000–2017, +, -	+2,1	+1,1	+2,7	-0,1	-1,0

Джерело: [14, с. 11]

- розширення практики пільгового освітнього кредитування за рахунок бюджетних коштів;
- фінансування навчальних закладів;
- впровадження ринкових механізмів щодо забезпечення якості освітніх послуг, підвищення результативності діяльності навчальних закладів.

Висновки. Таким чином, щоби забезпечити в Україні сталий розвиток, прискорити досягнення соціально-економічних стандартів західноєвропейських країн, зменшити залежність нашої країни від зарубіжних наукоємних технологій, необхідно суттєво підвищити ефективність функціонування освітньо-наукової сфери на основі інноваційного розвитку, тобто актуальною залишається необхідність розроблення теоретичних і практичних аспектів діяльності освітньої сфери з дотриманням наукових принципів і засад відповідно до особливостей ринкової економіки.

Посиленню ролі освіти у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку сприяють оцінювання та реєстр ризиків, притаманних конкретній громаді та міс-

цевості, визначення пріоритетів діяльності, підтримка зв'язків із громадськістю. Добре поінформована громадськість здатна більш адекватно реагувати на надзвичайну ситуацію, мінімізувати її негативні наслідки. Водночас не допускається розголошення конфіденційної інформації. При цьому важливо забезпечити взаємодію у цьому контексті між державними та приватними навчальними закладами, а також із громадськими організаціями. Така співпраця дає змогу розробляти спільні підходи до вирішення тих чи інших проблем, сприяє забезпеченню сталого розвитку та прискоренню євроінтеграційних процесів в освітній діяльності. Цьому має сприяти також дотримання таких засад (рис. 2).

Отже, в контексті трансформації української освіти, прискорення її інтеграції в єдиний освітній простір необхідними є активізація інноваційної діяльності в навчальних закладах, розроблення та впровадження нових інноваційних освітніх технологій, спрямованих на підвищення якості освітніх послуг та підготовку конкурентоспроможних кадрів.

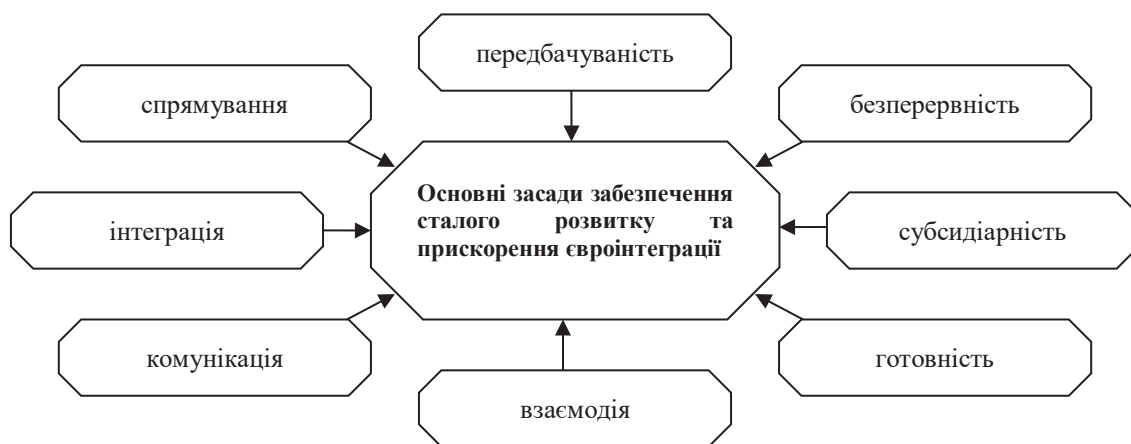

Рис. 2. Основні принципи забезпечення сталого розвитку та прискорення процесу євроінтеграції

Список використаних джерел:

1. Горин В. Бюджетне фінансування освіти в світлі критеріїв соціальної безпеки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка.* 2010. Вип. 15. С. 248–255.
2. Беляев О. та ін. Соціальна економіка : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2005. 196 с.
3. Салюта Ю. Соціалізація економіки: об'єктивна необхідність та основні напрями в Україні : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.01.01 ; Київський національний економічний університет. Київ, 2004. 205 с.
4. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні до 2021 р. : Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013 / Президент України. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page> (дата звернення: 03.03.2020).
5. Марчук Л. Механізм управління творчою активністю персоналу підприємства як засіб інноваційної трансформації виробництва. *Актуальні проблеми економіки.* 2014. № 1. С. 359–367.
6. Новікова М., Боровик М. Організація системи управління знаннями. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки».* 2014. Вип. 7. Ч. 3. С. 134–137.
7. Буковинська М., Нечасв О. Креативність персоналу як необхідна якість формування соціального капіталу. *Наукові праці Національного університету харчових технологій.* 2013. № 51. С. 122–128. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nrnukht_2013_51_18.pdf (дата звернення: 03.03.2020).
8. Радомська Л., Стадній А. Українська система вищої освіти: переваги й недоліки Болонського процесу. *Гуманізм та освіта – 2010* : електронне наукове видання матеріалів конференції. URL: http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Radomska_Stadniy.phr (дата звернення: 03.03.2020).
9. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 244. Редакція від 28 серпня 2019 р., підстава 761-2019-п / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF> (дата звернення: 03.03.2020).
10. Олійник В. Теоретико-методологічні засади державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції. Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2016. 500 с.
11. Клімова Г. Якість вищої освіти: європейський вибір. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого».* 2016. № 1(28). С. 203–210.
12. Жаліло Я. та ін. Проблеми та пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України. Київ : НІСД, 2006. 120 с.

13. Бовин А., Чередникова Л., Якимович В. Управление инновациями в организации : учебное пособие по специальности «Менеджмент организации». Москва : Омега-Л, 2009. 415 с.
14. Вища освіта в Україні у 2017 році : статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ, 2018. 298 с.
15. Лунина І. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин. Київ : Наукова думка, 2006. 432 с.
16. Павлюк К. Видатки бюджетів на розвиток людського капіталу як чинник економічного зростання. *Фінанси України*. 2006. № 9. С. 30–44.
17. Шахова Г., Боженко І. Государственные расходы и социально-экономическое развитие. *Финансы*. 2005. № 8. С. 61–66.

References:

1. Horin V. (2010) Byudzhethne finansuvannya osvity v svitli kryteriyiv sotsial'noyi bezpeky [Budget financing of education in the light of social security criteria]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu "Ostroz'ka akademiya"*. Seriya: *Ekonomika* [Scientific notes of the Ostroh Academy National University. Economy series], iss. 15, pp. 248–255.
2. Belyayev O. and others (2005) *Sotsial'na ekonomika. Navchal'nyy posibnyk* [Social Economy. Tutorial]. Kyiv : KNEU. (in Ukrainian)
3. Saluyta Yu. (2004) *Sotsializatsiya ekonomiky: ob'yektivna neobkhdnist' ta osnovni napryamy v Ukrayini* [Socialization of the economy: objective need and main directions in Ukraine] (PhD dissertation), Kyiv : Kyiv National University of Economics.
4. Pro natsional'nu stratehiyu rozvytku osvity v Ukrayini do 2021 r. [About the National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021]. Presidential Decree of June 25, 2013 No. 344/2013. Available at: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page> (accessed 3 March 2020).
5. Marchuk L. (2014) Mekhanizm upravlinnya tvorchoyu aktyvnistyuu personalu pidpryyemstva yak zasib innovatsiynoyi transformatsiyi vyrobnytstva [The mechanism of management of creative activity of the personnel of the enterprise as a means of innovative transformation of production]. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, no. 1, pp. 359–367.
6. Novikova M., Borovyk M. (2014) Orhanizatsiya systemy upravlinnya znannyamy [Organization of knowledge management system]. *Naukovyy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu. Seriya "Ekonomichni nauky"* [Scientific Bulletin of Kherson State University. Economic Sciences Series], iss. 7, p. 3, pp. 134–137.
7. Bukovyn's'ka M., Nechayev O. (2013) Kreatyvnist' personalu yak neobkhdna yakist' formuvannya sotsial'noho kapitalu [Personnel creativity as a necessary quality of social capital formation]. *Naukovi pratsi Natsional'noho universytetu khar'chovykh tekhnolohiy* [Scientific papers of the National University of Food Technologies], no. 51, pp. 122–128. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npnuokht_2013_51_18.pdf (accessed 3 March 2020).
8. Radom's'ka L., Stadniy A. (2010) Ukrayin's'ka systema vyshchoyi osvity: perevahy y nedoliky Bolons'koho protsesu [The Ukrainian higher education system: advantages and disadvantages of the Bologna process]. Electronic scientific publication of materials of conference *Humanizm ta osvita – 2010*. Vinnytsia : Vinnytsia National Technical University. Available at: http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Radomska_Stadniy.php (accessed 3 March 2020).
9. Pro utvorennya Natsional'noho ahent'stva iz zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity [On the establishment of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 15, 2015 No. 244. Revision as of August 28, 2019, ground 761-2019-п. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF> (accessed 3 March 2020).
10. Olyinyk V. (2016) *Teoretyko-metodolohichni zasady derzhavnoho upravlinnya pislyadyplomnoyu osvitoju v konteksti yevrointehratsiyi* [Theoretical and methodological principles of public administration of postgraduate education in the context of European integration]. Lutsk : Private Joint Stock Company "Volyn Regional Printing House". (in Ukrainian)
11. Klimova H. (2016) Yakist' vyshchoyi osvity: yevropeys'ky vybir [Higher Education Quality: A European Choice]. *Visnyk Natsional'noho universytetu "Yurydychna akademiya Ukrayiny imeni Yaroslava Mudroho"* [Bulletin of the National University "Yaroslav the Wise Law Academy of Ukraine"], no. 1(28), pp. 203–210.
12. Zhalilo Ya. and others (2006) *Problemy ta priorytety formuvannya innovatsiynoyi modeli rozvytku ekonomiky Ukrayiny* [Problems and priorities of formation of innovative model of development of economy of Ukraine]. Kyiv : NISD. (in Ukrainian)
13. Bovin A., Cherednikova L., Yakimovich V. (2009) *Upravleniye innovatsiyami v organizatsii : uchebnoye posobiye* [Organizational Innovation Management : A Tutorial]. Moscow : Omega-L. (in Russian)
14. State Statistics Service of Ukraine. (2018) *Vyshcha osvita v Ukrayini u 2017 rotsi: statystychnyy zbirnyk* [Higher education in Ukraine in 2017: statistical compilation]. Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny.
15. Lunina I. (2006) *Derzhavni finansy ta reformuvannya mizhbyudzhethnykh vidnosyn* [Public Finance and Intergovernmental Budget Reform]. Kyiv : Naukova dumka. (in Ukrainian)
16. Pavlyuk K. (2006) Vydatky byudzhetu na rozvytok lyuds'koho kapitalu yak chynnyk ekonomichnoho zrostantya [Expenditure budgets for human capital development as a factor of economic growth]. *Finansy Ukrainy*, no. 9, pp. 30–44.
17. Shakhova G., Bozhenko I. (2005) Gosudarstvennyye raskhody i sotsial'no-ekonomicheskoye razvitiye. [Government spending and socio-economic development]. *Finansy*, no. 8, pp. 61–66.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ И ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Аннотация. В статье исследованы проблемы развития образования в условиях демографического кризиса, а также интенсификации процессов евроинтеграции и глобализации. Раскрыта роль образовательной сферы в обеспечении устойчивого социально-экономического развития. Обобщены научные подходы к трактовке качества образования, определен перечень ее составляющих. На основе проведенного анализа сделаны выводы о необходимости активизации инновационных технологий в учебной деятельности с целью достижения высокого качества образования и подготовки конкурентоспособных специалистов. Определены угрозы деформаций в обеспечении устойчивого социально-экономического и образовательного развития. Определено влияние негативных факторов на этот процесс. Предложены меры преодоления негативного влияния последних. Обоснованы важность и необходимость усиления роли трансформированного образования в обеспечении устойчивого развития и евроинтеграции, а также соблюдения принципов непрерывности, субсидиарности, готовности, взаимодействия, коммуникации, интеграции, направленности и предсказуемости.

Ключевые слова: трансформация, образование, устойчивое развитие, евроинтеграция, финансовое обеспечение.

TRANSFORMATION OF EDUCATION IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND EUROPEAN INTEGRATION

Summary. The article studies the role of education as a leading factor in ensuring the country's socio-economic development on the principles of sustainable development, which is especially relevant in the current conditions of the demographic crisis, the intensification of the processes of European integration and globalization. The theoretical and methodological prerequisites for the growth of education requirements in the conditions of economic development on an innovative basis, the formation of the economy and knowledge society are highlighted. The scientific approaches to the interpretation of the quality of education are generalized and a list of its components is outlined. It is emphasized that high-quality education contributes not only to sustainable, but also dynamic growth of the country with significant social and economic effects. The review and understanding of the main approaches that ensure the quality of education. Based on the analysis, conclusions are drawn about the need to enhance innovative technologies in educational activities in order to achieve high quality education and the training of competitive specialists. The threats that can cause deformations in ensuring sustainable socio-economic and educational development are identified. Based on the analysis of the system of indicators for the development of education in Ukraine, factors that are threatening in order to achieve European standards for the quality of education are identified. The experience of European countries in financing education, an important factor in achieving high quality indicators in educational activities, is evaluated. It is noted that in order to achieve high-quality indicators in the activities of education, it is necessary to reform it in the direction of turning it into an instrument for implementing a strategy for integrated socio-economic development. It is concluded that it is necessary to intensify innovative technologies in educational activities in order to improve the training of competitive specialists who can ensure sustainable development in Ukraine. In the article suggestions were made to improve the financial support of transformation processes in the educational sphere by introducing market mechanisms, ensuring the quality of educational services, and increasing the effectiveness of educational institutions. It is emphasized that in the process of education transformation in the context of ensuring sustainable development and European integration, it is important to observe the following principles: predictability, continuity, subsidiarity, willingness, interaction, communication, integration and the like. The necessity of enhancing the modernization of education, an important factor in ensuring sustainable socio-economic development and the entry of the Ukrainian educational sphere into a single European educational space, is substantiated.

Key words: transformation, education, sustainable development, European integration, financial support.